

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА НОРМАТИВНА БАЗА ОБЛІКУ
ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ**

Теоретичні основи обліку та аналізу розрахунків з працівниками, займають одне з центральних місць у системі обліку та аналізу, тому що є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства. Виплати працівникам є основним джерелом доходів і при їх допомозі здійснюється контроль за мірою праці та споживання, вони використовуються як надійний важіль управління економікою.

Питання обліку та аналізу розрахунків з працівниками розглядалися рядом вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Білуха М.Т., Бугинець Ф.Ф., Івахненко В.М., Малога Н.М., Мних Є.В., Тарасенко Н.В., Череп А.В., Чумаченко М.Г. та інші.

В Україні на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» [1] розроблене Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 [2] з аналогічною назвою. Вітчизняний стандарт містить лише поверхневу інформацію в порівнянні з зарубіжним аналогом. В П(С)БО 26 [2] можна знайти поділ виплат працівникам на певні категорії, але щодо правил визнання, оцінки та відображення в обліку, то ці питання освітлені досить поверхнево, завуальовано і незрозуміло для пересічного бухгалтера. Слід зазначити, що деякі виплати, а саме виплати по закінченню трудової діяльності та компенсаційні виплати інструментами власного капіталу, в Україні надаються лише на одиницях підприємств, які засновані на іноземному капіталі. Саме тому П(С)БО 26 [2] є складним для використання в бухгалтерській практиці.

Відповідно до МСБО 19, [1] виплати працівникам – це всі форми компенсації, які працевластувач надає працівникам в обмін на їхні послуги підприємству. МСБО 19 поділяє виплати працівникам на чотири категорії: короткострокові виплати; виплати по закінченні трудової діяльності; інші довгострокові виплати працівникам; виплати при звільненні. [1]

Першим літературним джерелом, в якому знаходимо згадку про облік виплат працівникам є робота Луки Пачолі «Трактат про рахунки та записи» (1494р.), де глава 22 містить інформацію про облік витрат на жалування помічників та службовців. В своєму трактаті італійський математик розкриває необхідність ведення окремого рахунку для відображення витрат на оплату праці [3].

У вітчизняній практиці для оцінки розміру виплат працівникам, згідно Інструкції зі статистики заробітної плати № 5, застосовується показник фонду оплати праці, що складається з: фонду основної заробітної плати; фонду додаткової заробітної плати; інших заохочувальних та компенсаційних виплат [4].

Фонд основної заробітної плати включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків) [4].

Фонд додаткової заробітної плати включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством [4].

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати включають винагороди та премії, які мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми [4].

Таким чином, облік виплат працівникам є дуже багатограним процесом, що зародився ще в давні часи і знаходиться весь час у процесі розвитку.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19). Виплати працівникам IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 Електронний доступ: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_011.
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам": Наказ Мініну від 28.10.2003 № 601. Електронний доступ: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.
3. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях [Текст] / ред. проф. Я.В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1974. – 160 с.
4. Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати: Наказ Держкомстат України від 13.01.2004 № 5.